

Večfunkcionalna pokrita struktura Lotus oblikovalca Giancarla Zema.
Foto: Iz razstavnega kataloga (Capasso 2012: 68)

Radiator kot skulptura oblikovalcev Stefana Ragainija in Giorgia Di Tullia.
Foto: Iz razstavnega kataloga (Capasso 2012: 45)

EKOREŠITVE 2, OBLIKOVANJE VSAKDANA

Iz zbirke oblikovanja Farnesina (Collezione Farnesina Design)

Slovenski etnografski muzej, Ljubljana, 4. oktober – 11. november 2012

Italijansko oblikovanje je pojem. V svetu ima podobno mesto kot na primer skandinavsko oblikovanje. V nasprotju z zadnjim, ki ga poznamo z različnih strani, med drugim tudi po preprostih in poceni rešitvah notranje opreme za dom in ga zaznamuje preprostost in zakoreninjenost v naravi, je italijansko oblikovanje po svojem bistvu drugačno. Povezano je z luksuzom, užitkom, s plemenitimi materiali, z barvno ubranostjo. Ikone italijanskega oblikovanja so drugačne, povezane so z uživanjem življenja, obiljem in nezmotljivim okusom za formo in površino.

Zbirka Farnesina (italijanskega Ministrstva za zunanje zadeve) je ena najpomembnejših italijanskih zbirk oblikovanja, ki jo podpira italijansko zunanje ministrstvo. V njej so izdelki najvidnejših podjetij in oblikovalcev. Njen namen je promocija italijanskega industrijskega oblikovanja v tujini. Vodi jo Sergio Pininfarina, ikona oblikovanja. Poleg razstav prirejajo še konference in simpozije. Kot opozarjajo v nagovorih na začetku kataloga, ki je spremljal razstavo Ekorešitve 2, je znamka Made in Italy pravzaprav podoba in emblem države in italijanskega življenjskega sloga, ki ga občudujejo povsod po svetu. Tudi Slovenci bi se lahko zgledovali po tem res dobrem zgledu in na ravni države s pomočjo predstavništev v tujini redno skrbeli za promocijo slovenskega oblikovanja.

Na razstavi v Slovenskem etnografskem muzeju, ki jo je pripravilo Zunanje ministrstvo Republike Italije v sodelovanju z Italijanskim inštitutom za kulturo v Sloveniji in Slovenskim etnografskim muzejem (kustosa razstave sta bila Renza Fornaroli in Angelo Capasso), so predstavili posebno paradigmo, povezano s temo vsakdanjega življenja in trajnostnega oblikovanja. Trajnostno oblikovanje je povezano z ekološkim odnosom do virov, surovin, materialov, produkcijskih načinov, in to v vseh fazah, od izbora materiala do embalaže za končni izdelek. Je ena od najpo-

membnejših funkcij družbeno odgovornega oblikovanja. Njegov cilj je zmanjšanje ogljičnega odtisa, uporaba obnovljivih virov energije in nasploh odgovorno obnašanje do planeta – z mislijo na njegovo prihodnost in ohranjanje virov za naše zanamce.

Kot piše eden od obeh kuratorjev razstave, Angelo Capasso, je bilo izhodišče razstave opozarjanje na pomen problematike varovanja okolja, ki je zaznamovala šestdeseta in sedemdeseta leta 20. stoletja. Predvsem se je osredotočila na odnos med ekonomijo in okoljem ter na prespraševanje in uravnoteženje razvojnih modelov. Kurator posebej izpostavlja poročilo Svetovne komisije za okolje in razvoj (World Commission on Environment and Development) pri Organizaciji združenih narodov iz leta 1987, ki je opozorila na zahtevo po zadovoljitvi potreb sedanje generacije, ki pa ne sme ogroziti zadovoljitve potreb prihodnjih generacij. Skratka, v omenjenih desetletjih so vzpostavili temelj ekološke in okoljske ekonomije v okviru trajnostnega razvoja. Ta posega tudi na druga področja, ne samo na okoljsko. Njegove predpostavke segajo tudi na področje človeškega dela, na omejevanje človekovih pravic, preprečevanje revščine in pravično trgovino.

Vse to se je odrazilo tudi v industrijskem oblikovanju. Trajnostno oblikovanje je koncept, ki se nanaša na oblikovanje produkta v okolju, v katerem živimo. Merimo ga lahko s štirimi enotami: z uporabo trajnostnih materialov, ki jih je mogoče reciklirati in izdelati brez škodljivih surovin in postopkov, varčevanjem z energijo, s kvaliteto izdelka in z njegovo trajnostjo ter s sposobnostjo recikliranja oziroma ponovno uporabo.

Razstava v SEM je potekala v okviru 23. bienala oblikovanja BIO, ki je prav leta 2012 temeljito spremenil svoj koncept. Iz bolj ali manj pregledne razstave industrijskega oblikovanja je postal konceptualni projekt pod taktirko dveh kuratoric, iz ime-

* Doc. dr. Mateja Kos, dr. umetnostnozgodovinskih znanosti, muzejska svetnica, Narodni muzej Slovenije, 1000 Ljubljana, Prešernova 20, E-naslov: mateja.kos@nms.si

na pa je izgubil pridevnik industrijski (industrijskega), ki ga je zaznamoval vse od ustanovitve.

Poleg omenjene razstave je bila vrsta prireditev še v drugih lju-bljanskih razstaviščih, od prodajnega salona Steklarne Rogaška do Narodnega muzeja Slovenije. Vse predstavitve skupaj so skušale ustvariti mozaik dogajanja na področju oblikovanja v zadnjih dveh letih.

Namen razstave Ekorešitve 2 je bil ponuditi inovativne in trajnostne interpretacije, in to s predmeti, ki jih v resnici serijsko (ali maloserijsko ali vsaj po naročilu) izdelujejo. Oblikovalske razstave so namreč pogosto polne prototipov ali celo idejnih načrtov, ki so sijajni, pa vendar jih nikoli ne vključijo v proces industrijske proizvodnje. S tem seveda vršijo svoje poslanstvo samo na pol – opozarjajo na mogoče rešitve in možnosti, ki jih ponuja oblikovalčeva kreativnost in s tem ustvarjajo radovednost in celo željo, ki pa je kupci ne morejo zadovoljiti, saj predmeti ne obstajajo.

Razstavljeni predmeti združujejo različne, celo med seboj nasprotno elemente: kulturno dimenzijo in materiale, ročno delo in visoko tehnologijo, strast in harmonijo, tradicijo in inovativnost, ustvarjalnost in poznavanje proizvodnih procesov, pa tudi staro nasprotje, ki zaznamuje začetke sodobnega oblikovanja, namreč estetiko in funkcijo.

Med razstavljenimi predmeti je bila vrsta zanimivih rešitev, tako objektov za mestno pohištvo kot za opremo interierjev. Na ogled pa so bili tudi arhetipski predmeti, tisti, ki jih že stoletja uporabljamo v vsakdanjem življenju in ki so že od nekdaj izziv za oblikovalce. Med njimi so bili na primer stoli in klop iz linije Volo Corten, ki jo je oblikoval Alessandro Lenardo za podjetje Metalco. Gre za preprosto silhueto iz po dveh sestavljenih plošč iz upognjenega lesa z jeklenimi naslonjali za roke, ki rabijo tudi za povezavo posameznih delov stola. Glede na širino plošč, ki je različna, je objekt izdelan tudi kot klop.

Podobni predmeti, ki so že stoletja deli stanovanjske in mestne opreme, so svetila. S tem izzivom se je spoprijel znani italijanski arhitekt in dobitnik Pritzkerjeve nagrade, Renzo Piano. Tudi njegove ulične svetilke izhajajo iz organskih struktur, saj se iz preprostih paličastih nosilcev širijo kot listi rastline. Gre za enega najbolj učinkovitih sistemov osvetljevanja, saj LED sijalke vodi poseben inteligenten sistem, ki upravlja z vsakim svetilom posebej. S tem omogoča velike prihranke električne energije. Mestno pohištvo je zastopala tudi pokrita struktura, ki je lahko (avtobusna) postaja, polnilnica za električne avtomobile, prodajno mesto za vozovnice in parkirmino, svetilka ali preprosto kar zaščita pred padavinami: Lotus v obliki velikega zelenega lista oblikovalca Giancarla Zema za LumineXence. Struktura je opremljena s fotovoltaičnimi celicami in z LED razsvetljavo. S svojo organsko obliko je idealna za opremo parkov in parkirišč. Veliki listi so sestavljivi, struktura ima lahko od enega do štirih listov. Zanimivo oblikovan radiator, ki je bolj skulptura kot grelna telo v interierju, je delo oblikovalcev Stefana Ragainija in Giorgia Di Tullia. V bistvu gre za *ready-made*, za velik svitek iz upogljive pletene cevi za prho. Naviti se ga da v različno široke spirale. Oba konca cevi sta uvita v priključni in odvodni ventil. Ogledali smo si lahko še vrsto drugih dosežkov italijanskega oblikovanja, tudi tistih, ki jih od nekdaj povezujemo z njim, namreč motor in avtomobil. Obiskovalca so pritegnili na prvi pogled znani, a na nov način interpretirani predmeti iz vsakdanjega življenja. Gotovo so nekaterim med njimi izvabili kakšen vzdih začudenja ali kakšno željo po posedovanju inovativne rešitve. Organizatorji pa so z razstavo gotovo dosegli svoj namen, to je promocijo italijanskega sodobnega industrijskega oblikovanja.

Vir

CAPASSO, Angelo idr.: *EcoSoluzioni 2*. Rim: Palombi Editori, 2012 (razstavni katalog).

JUDOVSKI VOJAKI AVSTRO-OGRSKE NA SOŠKI FRONTI Gledališka in koncertna dvorana Lendava, 25. januar–28. februar 2013

Leta 2014 se bomo spominjali stoletnice začetka prve svetovne vojne. Že po dvajsetih letih ji je sledila druga svetovna vojna, zato prva ni obdelana v tolikšni meri, kot bi to bilo pomembno in nujno. Ker so na prehodu iz 19. v 20. stoletje v Prekmurju živeli tudi številni Judi, so tudi ti morali v vojno: nekateri med njimi so postali tudi častniki. Podatki o njih še niso dokončni in so tudi nezanesljivi, zato ne vemo, koliko je bilo med njimi žrtev oziroma koliko jih je padlo.

Od novembra 2011 je v Sloveniji na ogled zanimiva potujoča razstava z naslovom Oprostite mi, oprostite mi, o vi mrtvi! s podnaslovom Judovski vojaki Avstro-Ogrske vojske na soški fronti. Vsebinska razstava je tako v besedi kot sliki zelo nazorno prikazana na petnajstih panojih. Sprehodimo se po omenjeni razstavi!

Prva dva panoja prikličeta v spomin prvo svetovno vojno in boje na soški fronti. Izvemo, da je prva svetovna vojna v spopad vpleta kar 36 držav. Krvavi boji ob Soči (1915–1917) so tako nosili večnacionalni, pa tudi večverski pečat. Med številnimi vojaki avstro-ogrske in italijanske armade so bili tudi Judje. V tej vojni so prav tako sodelovali judovski častniki, kar pa, če se spomnimo na afero Dreyfus, ni bilo samoumevno. Toda cesar Franc Jožef I. je imel Jude za najbolj lojalne podanike, sami avstro-ogrski Judje pa so o cesarju večkrat izjavili, da je »trdnjava tolerance«. Do začetka prve svetovne vojne sta v avstro-ogrski vojski le dva Juda dosegla generalski čin, med vojno pa so postali generali še trije judovski častniki; med njimi se je na soški fronti izkazal generalmajor Maximilian Maendl von Bughardt (1860–1929).

* Mag. Franc Kuzmič, univ. dipl. teol. in pedagog., magister cerkvene zgodovine, muzejski svetovalec, Pomurski muzej Murska Sobota. 9000 Murska Sobota, Trubarjev drevored 4, E-naslov: franc.kuzmic@quest.arnes.si